

Іваницький Сергій Олександрович, завідувач кафедри професійних та спеціальних дисциплін Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ В КОНТЕКСТІ ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ ВІД 23 БЕРЕЗНЯ 2017 РОКУ № 6232

Однією з найбільш обговорюваних законотворчих ініціатив 2017 року став Проект Закону про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів від 23 березня 2017 року № 6232 [1]. Аналізуючи численні новації документа, слід акцентувати увагу на досить широкому переліку змін до КПК України, серед яких у межах цієї статті розглянемо питання забезпечення стабільності судової практики як засади сталої та прогнозованої роботи суддів, прокурорів і слідчих органів досудового розслідування.

Протягом останнього десятиріччя у вітчизняне кримінальне процесуальне поле послідовно впроваджують окремі елементи англосаксонської системи права, з-поміж яких механізми використання прецедентів, сформованих визначеними судовими інституціями. Ідеться, зокрема, про ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», відповідно до якої суди застосовують під час розгляду справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Європейського суду з прав людини як джерело права. Схожий ступінь імперативності мають рішення Конституційного Суду України (ст. 151² Конституції України). Згідно з ч. 1 ст. 458 КПК України [2], висновок Верховного Суду України щодо застосування норми права, викладений у його постанові, прийнятій за результатами розгляду справи з підстав, передбачених п. 1 і 2 ч. 1 ст. 445 КПК України, є обов'язковим для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності відповідну норму права, і для всіх судів загальної юрисдикції, що зобов'язані узгодити свою судову практику із судовим рішенням Верховного Суду України.

Попри неоднозначні оцінки, практика роботи цих судових органів допомагає суддям місцевих та апеляційних судів розібратися в складному й колізійному законодавстві, спрямовувати правозастосування в правильне русло.

Автори законопроекту від 23 березня 2017 року № 6232 вважають за необхідне ч. 6 ст. 368 КПК України викласти в такій редакції: «6. Обираючи і застосовуючи норму закону України про кримінальну відповідальність до суспільно небезпечних діянь під час ухвалення вироку, суд ураховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановах Верховного Суду».

Натомість у ч. 3 ст. 434¹, якою пропонують доповнити КПК України, зазначено, що «суд, який розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати, передає таке кримінальне провадження на розгляд об'єднаної палати, якщо ця колегія або палата вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права в схожих правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з іншої палати або в складі іншої палати чи іншої об'єднаної палати».

Отже, наявна невизначеність щодо співвідношення понять «постанова Верховного Суду» і «рішення Верховного Суду» в аспекті суб'єктного складу, уповноваженого їх ухвалювати. Відповідно, на місцях виникнуть питання, чи потрібно в обов'язковому порядку керуватися раніше ухваленими рішеннями Верховного Суду України у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати).

Положення законопроекту суперечать ст. 458 КПК України (до диспозиції якої зміни чи доповнення не вносять) й оновленій редакції ст. 368 КПК України, у зв'язку із чим потрібно, по-перше, концептуально визначитися з органом, який отримає повноваження ухвалювати рішення прецедентного характеру, по-друге, узгодити термінологічний апарат, виключивши можливість неоднозначного тлумачення.

Список використаних джерел

1. Проект Закону про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів від 23 берез. 2017 р. № 6232 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61415. – Назва з екрана.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI // Голос України. – 2012. – 19 трав. – № 90–91.